

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Sosiaalisen tietoisuuden merkitysulottuvuudet – Mistä sosiaalinen tietoisuus koostuu?

Helsingin yliopisto
Käyttäytymistieteellinen tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos
Kasvatuspsykologia
Kandidaatin tutkielma
Huhtikuu 2016
Nea Linnanmäki

Ohjaaja: Kaisu Mälkki

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Käyttäytymistieteellinen		Laitos - Institution - Department Opettajankoulutuslaitos	
Tekijä - Författare - Author Nea Linnanmäki			
Työn nimi - Arbetets titel Sosiaalisen tietoisuuden merkitysulottuvuudet – Mistä sosiaalinen tietoisuus koostuu?			
Title Meaning Dimensions of Social Awareness – The Consistence of Social Awareness			
Oppiaine - Läroämne - Subject Kasvatuspsykologia			
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Kandidaatin tutkielma/ Kaisu Mälkki		Aika - Datum - Month and year Huhtikuu 2016	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 34 s + 2 liites.
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>Tavoitteet. Viime vuosina oppimiskeskustelussa on yhä yleisemmin herätty huomaamaan vuorovaikutustaitojen merkitys niin oppilaiden kuin opettajienkin näkökulmasta. Tutkimuskentällä vuorovaikutustaitojen huomioiminen oppimiskontekstissa on niin ikään tuoretta. Siihen liittyvä käsitteistö on siis melko vakiintumatonta, mikä vaikeuttaa vuorovaikutusilmiöiden ymmärtämistä ja toiminnan kehittämistä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tukea vuorovaikutustaitojen tutkimusta ja käytäntöjä selkeyttämällä ymmärrystä yhdestä vuorovaikutustaitoihin keskeisesti liittyvästä käsitteestä, sosiaalisesta tietoisuudesta. Tutkimukseni tarkastelen, kuinka sosiaalisen tietoisuuden käsitettä määritellään eri tutkimuksissa. Tavoitteena on kartoittaa sosiaalisen tietoisuuden käsitteen sisältöä ja luonnetta eri tutkijoiden määritelmien valossa.</p> <p>Menetelmät. Tutkimukseni on tyypiltään kirjallisuuskatsaus. Tarkempana analyysimenetelmänä käytin käsiteanalyysia, joka mahdollisti eri aineistojen määritelmien teoreettisen tarkastelun ja tulkinnan. Tutkimuksen aineistona oli kuusitoista artikkelia, joiden määritelmiä sosiaalisesta tietoisuudesta vertailin ja jäsenisin. Tutkimuksessa on siten piirteitä myös fenomenografisesta tutkimuksesta siinä mielessä, että toin yhteen eri tutkijoiden käsityksiä sosiaalisesta tietoisuudesta ja tarkastelin, mitä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia määritelmistä löytyi.</p> <p>Tulokset ja johtopäätökset. Tulokset osoittavat, että sosiaalisen tietoisuuden käsitteelle ei näytä olevan tutkimuskentällä vakiintunutta määritelmää. Eri tutkijat määrittelevät käsitettä eri tavoin; osa tutkijoista määrittelee käsitteen laajemmin ja osa jättää mainitsematta jotain, mitä toisessa määritelmässä taas tuodaan esiin. Toisaalta käsite näyttäytyi niin kaikenkattavana, että sen mielekäs käyttö edellyttäisi aina sen määrittelyä alakäsitteiden avulla. Tulosten pohjalta voidaankin esittää, että sosiaalinen tietoisuus tulisi jakaa pienempiin alakäsitteisiin, jotta sitä voidaan käyttää ymmärrettävämällä tasolla yksinkertaisemmin ja käytännöllisemmin. Analyysin pohjalta selkeytettiin sosiaalisen tietoisuuden käsitteen keskeisiä elementtejä, jotka auttavat käsitteen ymmärtämisessä. Kokonaisuudessaan tutkimuksen tulokset valottavat sosiaalisen tietoisuuden käsitteen käyttöä tutkimuksissa ja tarjoavat välineitä selkeyttää käsitteen määrittelyä tutkimuskentällä ja käytännön työssä.</p>			
Avainsanat - Nyckelord Sosiaalinen tietoisuus, käsiteanalyysi, vuorovaikutustaidot			
Keywords Social awareness, term analysis, interaction skills			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto, keskustakampuksen kirjasto, käyttäytymistieteet / Minerva			
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information			

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Behavioural Sciences		Laitos - Institution - Department Teacher Education	
Tekijä - Författare - Author Nea Linnanmäki			
Työn nimi - Arbetets titel Sosiaalisen tietoisuuden merkitysulottuvuudet – Mistä sosiaalinen tietoisuus koostuu?			
Title Meaning Dimensions of Social Awareness – The Consistence of Social Awareness			
Oppiaine - Läroämne - Subject Educational psychology			
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Bachelor's Thesis / Kaisu Mälkki		Aika - Datum - Month and year April 2016	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 34 pp. + 2 appendices
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>In the recent years, there has been increase in noticing the importance of interaction skills from the point of view of students as well as teachers' in the discussion of learning. In the research field awareness of the interaction skills is also recent. The terminology that it includes is hence fairly inconsistent, which complicates understanding and action progressing of the interaction phenomena. The aim of this research paper is to support research and customs of communication skills by clarifying understanding of one term essentially related to communicative skills: social awareness. In my research, I examine how the concept of social awareness is defined in different researches. The aim is to survey the meaning and nature of social awareness term from the perspective of different researchers' definitions, and to define what is meant with the term.</p> <p>The type of my research is a literary review. As a more specific analysing method I used term analysis, which enabled theoretical examining and interpreting of different definitions. The data of this research was sixteen articles which definitions of social awareness I compared and classified. Hence the research has also phenomenographical features in a sense that I brought together different researchers' perceptions of social awareness and I examined what similarities and differences these definitions had.</p> <p>The results indicate that the concept of social awareness does not have settled definition in the research field. Different researchers define the term in different ways; some of the researchers define the term more broadly and leave unmentioned something that some other definitions bring up. On the other hand, the term appeared so overall that its sensible use in practise would always require its defining with subordinates. Based on the results, it can be proposed that social awareness should be divided into smaller subordinates, so it can be used straightforwardly and more practically in a more comprehensible way. Based on the analysis, the central elements of the term social awareness were clarified which helps understanding the term and relating its different definitions. Altogether the results of the research enlighten the usage of the term social awareness in research and offer tools to clarify term's defining in research field and in practical work.</p>			
Avainsanat - Nyckelord Sosiaalinen tietoisuus, käsiteanalyysi, vuorovaikutustaidot			
Keywords Social awareness, term analysis, interaction skills			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited City Centre Campus Library/Behavioural Sciences/Minerva			
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information			

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	SOSIAALINEN TIETOISUUS KÄSITTEENÄ	3
	2.1 Käsitteenmäärittely	3
	2.2 Sosiaalinen tietoisuus	4
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	8
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	9
	4.1 Tutkimusmenetelmät	9
	4.2 Aineiston hankinta	10
	4.3 Aineiston analyysi	10
5	TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TULKINTAA.....	12
	5.1 Sosiaalinen tietoisuus ja käsitteenmäärittelyn käytännöt	12
	5.2 Sosiaalisen tietoisuuden merkitysulottuvuudet	13
	5.2.1 Sosiaalisen tietoisuuden sisällöt	14
	5.2.2 Aikajänteet	24
	5.2.3 Olemus ja prosessi.....	25
	5.2.4 Sosiaalisuus ja tietoisuus	25
	5.3 Yhteenveto.....	27
6	LUOTETTAVUUS	28
7	POHDINTA	30
8	LÄHTEET	32
9	LIITTEET.....	35

LIITE 1 SOSIAALISEN TIETOISUUDEN MÄÄRITELMÄT

LIITE 2 SOSIAALISEN TIETOISUUDEN SISÄLTÖJEN RYHMITTELY

KAAVIOT

Kaavio 1. Golemanin (2006) määritelmä sosiaalisesta älystä..	6
Kaavio 2. Sosioemotionaalisen oppimisen avainkompetenssit (CASEL 2015)...	6
Kaavio 3. Sosiaalisen tietoisuuden käsitteen merkitysulottuvuudet	14
Kaavio 4. Sosiaalisen tietoisuuden sisältöjen ryhmittely.....	15

1 Johdanto

Tämä tutkimus pureutuu sosioemotionaalisten taitojen laajaan kenttään ja tarkoituksena on avata sosiaalisen tietoisuuden käsitettä tutkimalla, vertailemalla ja jäsentämällä kuinka käsitettä on määritelty eri artikkeleissa ja tutkimuksissa. Useasti käsite sosiaalinen tietoisuus ymmärretään melko intuitiivisella tasolla ja konkreettinen tieteellinen määrittely jää vähemmälle. Itsetietoisuudesta on käsitteenä puhuttu jo monta vuotta ja se on viime vuosina nostanut suosiotaan niin ihmisten arkikielessä kuin tieteessäkin. Itsetietoisuudella tarkoitetaan omien tunteiden, heikkouksien ja vahvuuksien tunnistamista ja niiden vaikutusta omaan käyttäytymiseen (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning 2015). Vuorovaikutus tapahtuu kuitenkin kahden sosiaalisen olennon välillä. Ihmiset ovat sosiaalisia olentoja ja sosiaalisella vuorovaikutuksella on vaikutus meidän käytökseemme (Tuomela & Mäkelä 2011, 87), jolloin sen tarkasteluun ei riitä pelkkä itsetietoisuuden käsite, vaan vuorovaikutusta tarkastellaan sosiaalisen tietoisuuden näkökulmasta.

Sosiaalinen tietoisuus liittyy käsitteenä sosioemotionaalisiin taitoihin, joita halutaan tuoda enemmän esille koulumaailmassa. Esimerkiksi Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (case1) on järjestö, joka edistää opiskelijoiden akateemisia, sosiaalisia ja emotionaalisia kompetensseja. Järjestön tavoitteena on auttaa tekemään näyttöön perustuvasta sosioemotionaalises- ta oppimisesta olennainen osa koulutusta alakoulusta lukioon (case1 2015). Kasvatustieteen maailmassa puhutaankin paljon lasten vuorovaikutustaitojen kehittämisestä, mutta tutkimusta opettajien sosioemotionaalisten kehityksestä on vielä melko vähän (Jennings & Greenberg 2009, 496). Luokanopettajan ammatissa yksi tärkeimmistä ammatti-identiteetin ominaisuuksista on taito kohdata luokka sekä ryhmänä että jokainen oppilas yksilönä. Opettajan täytyy pystyä aistimaan oppilaiden tuntemuksia ja ymmärtämään kuinka ne vaikuttavat käyttäytymiseen ja oppimiseen. Koulumaailmaan liitetään käsitteet oppiminen ja opettaminen. Näiden kahden käsitteen välillä täytyy kuitenkin olla yhteys, jotta oppimisprosessi mahdollistuu. (Gordon 2006, 23.) Tämä yhteys syntyy opettajan ja oppilaan aktiivisesta vuorovaikutuksesta, jolloin opettajan on hyvä ymmär-

tää sosiaalisen tietoisuuden ulottuvuudet kehittääkseen omia vuorovaikutustaitojaan.

Sosioemotionaalisten taitojen tutkimus on myös ajankohtainen opettajan työssä jaksamisen kannalta. Ilman tarvittavia vuorovaikutus- ja ryhmänhallinta taitoja, opettajan työ vaikeutuu ja uupuneet opettajat vaikuttavat myös negatiivisesti oppilasiin ja hyvät vuorovaikutustaidot auttavat ehkäisemään opettajien loppuun palamista (Jennings & Greenberg 2009, 498- 499). Työssä turhautumisen ja epäonnistumisen tunteita aiheuttaa se, etteivät opettajat pysty harjoittamaan ammattiaan, eli auttamaan oppilaita oppimaan, ajanpuutteen vuoksi (Gordon 2006, 225). Tehokkaat vuorovaikutustaidot voidaan nähdä edistävän opettajien toimintaa niin oppilaiden, vanhempien ja muun henkilökunnan kanssa ja auttamaan toimimaan koulumaailmassa.

Jotta vuorovaikutustaitojen teoreettisesta tutkimisesta ja kehittämisestä saataisiin kasvatustieteen kentälle mahdollisimman paljon irti, täytyy osa-alueet ja käsitteet rajata ja määritellä, jotta puhuttavat ilmiöt ymmärretään samalla tavalla. Tutkimuksissa ei voida puhua vain abstraktilla tasolla eri käsitteistä, vaan niille pitää saada tarkkarajainen sisältö ja määritelmät, jotta niitä voidaan hyödyntää ja soveltaa käytännössä. Täytyy siis luoda yhteys tutkimuksessa käytettävän käsitteistön ja arkikäytön välille. (Kakkuri-Knuutila 1999, 328). Käsitteiden yhteinen määrittely kasvatustieteen tutkimukselle näyttäytyy hieman ongelmalliseksi, sillä eletään ja toimitaan niin muuttuvalla ja laajalla tutkimuskentällä (Pikkariainen 2011, 35). Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää miten sosiaalisen tietoisuuden käsitettä käytetään tutkimuksissa ja millaisia määritelmiä sille annetaan.

2 Sosiaalinen tietoisuus käsitteenä

Tässä luvussa esittelen teoreettista taustaa tutkimukselleni. Ensin käsittelen käsitteanalyysin ja käsitteiden määritelmien tärkeyttä ja mitä lisäarvoa käsitteiden tarkkarajaisempi määrittely tuo kasvatustieteen kentälle. Tämä jälkeen luon katsauksen sosiaalisen tietoisuuden yleisiin teoreettisiin määritelmiin ja esittelen Daniel Golemanin (2006) ja Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning – järjestön kompetenssin kehässä esiintyvän sosiaalisen tietoisuuden käsitteenmääritelmän.

2.1. Käsitteenmäärittely

Tutkimuksissa puhutaan ilmiöistä, käsityksistä ja käsitteistä. Näillä sanoilla on kuitenkin merkityksellisiä eroja. Ilmiöllä tarkoitetaan ihmisen kokemusta ympäröivästä maailmasta. Tästä kokemastaan ilmiöstä ihminen rakentaa käsityksen. Ilmiö ja käsitys ovat samanaikaisia eikä niitä voida erottaa toisistaan. Käsitys on siis oman kokemuksen kautta muodostunut kuva jostain ympäröivästä ilmiöstä. Käsite taas on ajattelunkonstruktio, joilla ihminen nimeää olioita ja tapahtumia. Kaikilla käsitteillä ei ole konkreettista vastinetta fyysisesti, vaan ne ovat luonteeltaan abstrakteja, kuten esimerkiksi tieto ja taide. Käsitteen nimenä on jokin sana, mutta yksittäinen sana yleensä vaatii laajempaa ilmaisua ja määrittelyä tuekseen. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1995, 116–117.)

Arjessa käyttämämme käsitteet eroavat tutkimuskentällä käytettävistä käsitteistä, vaikka ne toimivatkin vuorovaikutuksessa keskenään. Tutkimus saa vaikutteita arjessa käyttämistämme käsitteistä ja päinvastoin arkikieleen saamme monipuolisuutta tutkimuskäsitteistä. (Kakkuri-Knuutila 1999, 357.) Käsitteiden määrittely on tärkeää myös tutkimuksen kannalta. Käsitteet ovat tutkijan työkaluja, joten on tärkeää ymmärtää käsitteiden merkityksiä ja tutkimukset vaativatkin aina jonkinlaista analyysiä käytettävistä käsitteistä. Tieteessä käsitteiden täytyy olla täsmällisempi kuin arkikäytössä käytettävien käsitteiden, jotta voidaan paikantaa ilmiöön liittyvät keskeiset piirteet ja kysymykset. Kuitenkin on yleistä, että

myös tieteellisten tutkimuksien käsitteenmäärittely jää epätarkaksi. (Puusa 2008, 37–38.)

Nykyään tutkimuksissa keskitytään helposti tuottamaan vain paikallisia diskursseja, joita ei voida helposti yleistää ja soveltaa. Tällainen teoriavaje johtaa myös teoreettis-käsitteellistämisen katoamiseen, jolloin tutkimuskentällä käytetään väljästi määriteltyjä käsitteitä (Siljander 2011, 205–206). Tieteessä käsitteenmäärittelyt ovat tärkeitä, koska määritelmillä pystytään rajaamaan ja tarkentamaan käsitettä sekä luomaan sille merkityksen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 148). On myös tärkeää, ettei teorioita ja käsitteitä sisäistetä vain sellaiseenaan, vaan on ymmärrettävä niiden ulottuvuuksia laajemmin, jotta niitä voidaan soveltaa käytäntöön. Päinvastoin myös teorian soveltaminen käytännössä auttaa ymmärtämään sen ulottuvuuksia paremmin. (Luoma 2009, 15.) Voidaan ajatella, että tutkimuksen teorioita soveltamalla esimerkiksi opettajat pystyvät refleктоimaan omaa opetustaan ja opettajuuttaan paremmin, kun pystyvät käsitteellistämään ammatissa kohdattavia ilmiöitä. Tämän vuoksi esimerkiksi vuorovaikutustaitojen teorian ja käytännön kohtaaminen on mielestäni tärkeää ja ensimmäinen askel tälle kohtaamiselle on käytettyjen käsitteiden määrittely niin, että ne avataan ymmärrettäviksi tutkimuksissa, jonka jälkeen niiden sisältöä on helpompi soveltaa käytännössä.

2.2. Sosiaalinen tietoisuus

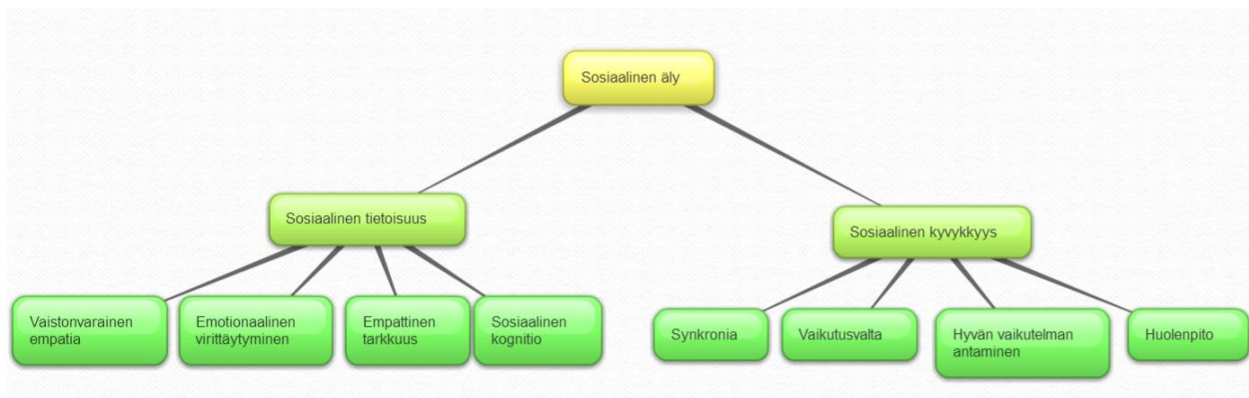
Tässä luvussa tarkastelen Golemanin (2006) yleisempää teoreettista sosiaalisen tietoisuuden määritelmää, jossa sosiaalisen tietoisuuden käsite ei kytkeydy mihinkään tiettyyn kontekstiin. Tarkastelen myös Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning -järjestön (2015) sosioemotionaalisten taitojen kompetenssi kehää ja miten sosiaalinen tietoisuus näyttäytyy osana tätä. Nämä määritelmät ovat teoreettisesti yleisiä, eivätkä tästä syystä kuulu tutkimukseni aineistoon. Myöhemmin tulosluvussa selvitän, miten sosiaalisen tietoisuuden käsitettä on sovellettu eri tutkimuskonteksteissa ja mitä tätä kautta aukeaa käsitteenmäärittelyn saralta.

Sosiaalisen tietoisuuden käsite esiintyy yleisemmällä tasolla siis vuorovaikutustaitojen tutkimuskentällä muun muassa Daniel Golemanin (2006) Sosiaalisen älyn määritelmässä sekä Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL) – järjestön muodostamassa sosioemotionaalisten taitojen kompetenssikehässä.

Daniel Goleman (2006) on käyttänyt sosiaalisen tietoisuuden käsitettä osana sosiaalisen älyn määritelmää. Sosiaalinen äly jakautuu sosiaaliseen tietoisuuteen ja sosiaaliseen kyvykkyyteen (Goleman 2006, 93). Golemanin sosiaalisen tietoisuuden määritelmä liittyy vuorovaikutustaitojen kenttään, jossa käsitettä määritellään pitkälti empatian eri näkökulmista. Sosiaalisen älyn toisena alahaarana sosiaalinen tietoisuus määritellään olevan *”toisen ihmisen sisäisen tilan salamannopeasta aistimisesta hänen tunteidensa ja ajatustensa ymmärtämiseen sekä monimutkaisten sosiaalisten tilanteiden ’lukemiseen’*”. Tämä määritelmä jakautuu vielä neljään alahaaraan; vaistonvarainen empatia, emotionaalinen viirtäytyminen, empaattinen tarkkuus ja sosiaalinen kognitio. Nämä kategorioihin kattavat seuraavat taidot: sanattomien tunneviestien havainnointi, keskittynyt kuunteleminen ja vastaanottavuus, toisen ihmisen tunteiden ja aikeiden ymmärtäminen sekä ihmissuhteiden toimintaperiaatteiden ymmärtäminen. (Goleman 2006, 93.)

Golemanin (2006) määritelmien mukaan sosiaalinen tietoisuus näyttäytyy vahvasti empatiaan liittyvänä tietoisuutena ja rakennusosana sosiaalisessa älyssä, eikä sosiaalinen tietoisuus siis yksinään riitä muodostamaan toimivaa vuorovaikutusta. Jotta saadaan aikaan hedelmällinen vuorovaikutus Golemanin (2006, 93) mukaan, sosiaalisen tietoisuuden lisäksi sujuva kanssakäyminen vaatii myös sosiaalista kyvykkyyttä. Sosiaalinen kyvykkyys jakautuu myös vielä neljään eri alaluokkaan: synkronia, hyvän vaikutelman antaminen, vaikutusvalta ja huolenpito. Nämä pitävät sisällään sanattoman vuorovaikutuksen, luontevan esiintymisen, vuorovaikutuksen lopputulokseen vaikuttamisen ja toisten tarpeista huolehtimisen.

Kaavio 1. Golemanin (2006) määritelmä sosiaalisesta älystä.

Nämä Golemanin määritelmät sosiaaliselle älylle ja sen rakennusosille ovat tietoisia teoreettisia määritelmiä, mutta on tärkeää myös tarkastella kuinka käsitteet esiintyvät sovellettuna kontekstisidonnaisemmassa tutkimuksessa.

Toinen esimerkki sosiaalisen tietoisuuden yleisemmän tason määritelmästä on Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning -järjestön (2015) muodostama viiden toisiinsa kytkeytyvän sosioemotionaalisen oppimisen avainkompetenssin kehä, johon kuuluu: self-awareness, self-management, social awareness, relationship skills ja responsible decision making. Nämä viisi ryhmää muodostavat yhdessä sosioemotionaalisen oppimisen kehän. Tässä mallissa sosiaalinen tietoisuus nähdään myös osana laajempaa kokonaisuutta, jossa eri osatekijät muodostavat yhdessä sosioemotionaaliset taidot. Casel (2015) määrittelee sosiaalisen tietoisuuden myös kuuluvan osana johonkin suurempaan kokonaisuuteen, mutta tutkimuksissa käsitettä käytetään yleensä vain omana osatekijänä.

Kaavio 2. Sosioemotionaalisen oppimisen avainkompetenssit (CASEL 2015).

Sosiaalinen tietoisuus esiintyy siis käsitteenä laajemmissa teoriakatsauksissa ja se nähdään olevan osa ihmisen vuorovaikutustaitoja. Sosiaalinen tietoisuus ei kuitenkaan esimerkiksi Golemanin (2006) ja Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (2015) määritelmissä yksinään vielä riitä muodostamaan toimivaa vuorovaikutusta, vaan sen rinnalle tarvitaan muita vuorovaikutustaitojen osatekijöitä. Sosiaalista tietoisuutta määritellään ja käytetään siis käsitteenä laajemmissa vuorovaikutustaitoihin keskittyvissä teorioissa, mutta on myös tärkeä ymmärtää miten sosiaalisen tietoisuuden käsite ymmärretään tutkimuskentillä ja miten sitä käytetään sovellettuna eri tutkimuskonteksteissa.

3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä on kuvata, analysoida ja tulkita sosiaalisen tietoisuuden käsitettä ja sen määritelmiä. Tarkoitukseni on selvittää, miten sosiaalisen tietoisuuden käsitettä määritellään eri tutkimusartikkeleissa. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten sosiaalista tietoisuutta on määritelty tutkimusartikkeleissa?
2. Millaisena sosiaalinen tietoisuuden olemus näyttäytyy sovelluskontekstien näkökulmasta tarkasteltuna?

Ensimmäisen kysymyksen avulla haluan selvittää, millä eri tavoilla sosiaalisen tietoisuuden käsitettä on avattu ja selkeyttää sen määritelmää analyoimalla määritelmien sisältöjä.

Toinen tutkimuskysymys pureutuu siihen, millaisista erilaisista näkökulmista sosiaalisen tietoisuuden käsitettä voidaan tarkastella ja mitä nämä eri ulottuvuukset siinä voidaan nähdä. Pyrin selvittämään, millaisista erilaisista näkökulmista sosiaalista tietoisuutta voidaan tarkastella ja millaisena käsitteen olemus nähdään, kun sitä käytetään sovellettuna johonkin tutkimuksen kontekstiin.

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on kirjallisuuskatsaus, jossa tiivistetään tutkijoiden valmiina olevaa ja jo julkaistua aineistoa ja tuodaan yhteen eri asiantuntijoiden tutkimustuloksia muodostaen niistä jotain uutta tietoa (Salminen 2011, 5). Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on sosiaalisen tietoisuuden käsite. Tutkimuksessa tarkasteltiin aiempia tutkimuksia sen osalta, miten ne ovat määritelleet ja käyttäneet tätä yhtä käsitettä. Tutkimuksessani keräsin yhteen eri tutkijoiden määritelmiä sosiaalisesta tietoisuudesta ja näitä määritelmiä kokoamalla ja vertailemalla rakensin kokonaisvaltaista kuvaa siitä, miten sosiaalisen tietoisuuden käsite ymmärretään tutkimuskentällä.

Kirjallisuuskatsaukset voidaan jakaa eri tyyppeihin ja tämä tutkimus muistuttaa eniten kvalitatiivista meta-analyysiä ja tarkemmin sen alahaaraa metasynteesiä. Metasynteesissä valitut tekstit luetaan tarkasti läpi ja niistä poimitaan käsitteitä ja fraaseja, joita vertaillaan. Vertailun avulla käsitteitä pystytään ryhmittelemään ja löytämään yhteneväisyyksiä niiden välillä ja näin niitä pystytään yhtenäistämään ja tiivistämään. Jos yhteneväisyyksiä ei löydy, voi tulosten eroavaisuudet tuottaa myös uuden käsitteen. (Salminen 2011, 12–13.) Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena eivät kuitenkaan olleet perinteisen kirjallisuuskatsauksen tapaan tutkimusartikkelien sisällölliset tulokset (Salminen 2011, 4), vaan ensisijaisesti tutkimusartikkeleissa esiintyvät sosiaalisen tietoisuuden määritelmät. Tämä tutkimus eroaa myös metasynteesistä siinä määrin, että tässä tehdyt luokitukset eivät ole toisiaan poissulkevia ja tutkimusartikkeleiden sosiaalisen tietoisuuden määritelmiä ei pyritty yhtenäistämään loppuun saakka, vaan tarkoituksena oli rakentaa kuvaa siitä, miten sosiaalisen tietoisuuden käsite ymmärretään tutkimuskentällä.

Toisaalta tässä tarkastelussa on piirteitä myös fenomenografiasta, koska tarkastelussa on nimenomaan eri tutkijoiden käsitykset sosiaalisesta tietoisuudesta käsitteenä. Fenomenografinen tutkimusote tuo esiin ihmisten erilaisia käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä, sillä samalle ilmiölle voidaan löytää paljon erilaisia

ja toisistaan poikkeavia käsityksiä. Fenomenografia on siis laadullinen tutkimus-suuntaus, jossa keskitytään käsitysten eroavaisuuksien tutkimiseen. (Rissanen 2006.) Fenomenografisessa tutkimuksessa henkilöiltä yleensä löytyy moninker-tainen määrä käsityksiä ilmiöstä tai käsitteestä verrattuna hakuteoksista löyty-viin määrittelyihin. (Syrjälä ym. 1995, 117.) Tutkimuksessani tutkittavana käsit-teenä on sosiaalinen tietoisuus, joka voidaan ymmärtää abstraktina ilmiönä ja sille annetaan erilaisia määritelmiä ja tulkintoja.

4.2 Aineiston hankinta

Tämän tutkimuksen aineistona on kuusitoista artikkelia, joissa on määritelty so-siaalisen tietoisuuden käsitettä. Artikkelit ovat eri tieteenaloilta ja ne on julkaistu vuosina 1997-2014. Valikoin aineistoon artikkeleita Nellin ja Google Scholarin tietokannoista, joissa käytin hakusanaa *social awareness*. Hakukoneet antoivat listauksen artikkeleista, jonka alkupäässä olivat artikkelit, joissa sosiaalinen tie-toisuus oli keskeisessä roolissa. Valikoin artikkeleita tutkimukseni aineistoksi niin pitkälle, kunnes listauksessa alkoi tulla vastaan artikkeleita, joissa sosiaali-nen tietoisuus vai mainittiin ilman määritelmää tai se oli muuten hyvin sivuroo-lissa artikkelissa. Aineiston joukkoon kuuluu tutkimusartikkeleita, kirjoja sekä opinnäytetöitä.

4.3 Aineiston analyysi

Tutkimukseni noudattelee seuraavilta osin fenomenografisen tutkimuksen kaa-vaa (Syrjälä ym. 1995, 115): Poimin eri artikkelien sisältämät sosiaalisen tietoi-suuden käsitteen määrittelyt ensin taulukkoon (liite 2), jotta pystyisin helpommin tarkastelemaan ja löytämään niistä esiin nousevat yhtäläisyydet ja eroavaisuu-det ja tarkastelemaan käsitettä teoreettisemmin. Vertailin eri määritelmiä ja pai-kansin niistä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, joihin pohjautuen muodostin ha-vaintoja kiteyttäviä luokitteluja. Tarkastelin muodostamiani luokkia suhteessa toisiinsa, ja muodostin niitä yhdistävien piirteiden pohjalta ylemmän tason ko-koavia luokkia. Tarkoitukseni ei ollut muodostaa toisensa poissulkevia kategori-oita, vaan kategorioiden tarkoitus oli tehdä näkyväksi määritelmiin liittyviä merki-

tysulottuvuuksia. Yhdestä määritelmästä saattoi siten paikantua useaan kategoriaan liittyviä merkityksiä.

Fenomenografisessa tutkimuksessa pyritään löytämään erilaisia relevantteja merkitysluokkia kuvaamaan eri käsityksiä samasta aiheesta (Syrjälä ym. 1995, 127). Sisäisten yhteyksien osoittaminen tukee merkitysluokkien muodostamista (Syrjälä ym. 1995, 127). Analyysissä tarkastelin määritelmiä temaattisesti sekä myös sanatason tulkintaa hyödyntäen. Hyödynsin tarkastelussani merkityssisältöjen luokittelua ala- ja yläkategorioihin. Tämän tarkoituksena on selkeyttää käsitysten yhtäläisyyksiä ja eroja, ja helpottaa käsitysjoukon hallittavuutta. Olen jakanut määritelmät eri ryhmiin sen pohjalta, mihin sanoihin ja teemoihin on tullut eniten viittauksia artikkelien niissä osioissa, joissa määritellään sosiaalisen tietoisuuden käsitettä. Nämä voidaan katsoa kuuluvan asioiksi, joita tiedostetaan kun puhutaan sosiaalisesta tietoisuudesta.

Sosiaalisen tietoisuuden määritelmien tarkastelussa hyödynsin myös käsiteanalyttisiä menetelmiä, jossa ensin valitsin tutkittavan käsitteen ja tutkimustavoitteen. Hahmottelin sen jälkeen käsitteen erilaisia tulkintatapoja ja kokosin tutkimusartikkeleiden määritelmistä esimerkkejä. Poimin käsitteenmäärittelyiden olennaisimmat piirteet ja ryhmittelin ne. Suoraviivaisessa käsiteanalyysissä tarkastellaan käsitettä myös lähikäsitteiden kautta ja keksitään malliesimerkkejä käsitteen käytöstä arkikontekstissa (Puusa 2008, 40), joka ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa ollut fokuksena.

5 Tutkimustulokset ja niiden tulkintaa

Tässä tutkimuksessa tuon näkyviin, miten sosiaalisen tietoisuuden käsitettä määritellään tutkimusartikkeleissa ja tämän tarkastelun pohjalta pyrin selkeyttämään sosiaalisen tietoisuuden käsitettä, paikantamaan sen keskeisiä elementtejä sekä yhtäältä tekemään näkyväksi määritelmässä esiintyviä merkitysulottuvuuksia.

Jaottelu sosiaalisen tietoisuuden määritelmien eri elementtien esiin tuomiseksi auttaa havainnollistamaan käsitteen kompleksisuutta ja monitulkintaisuutta. Ei ole löydettävissä vain yhtä oikeaa määritelmää, vaan eri tutkimuksissa sosiaalinen tietoisuus tuodaan esiin hieman eri tavoin ja sama määritelmä voi ilmentää useampia näkökulmia, mutta samalla myös jättää pois joitain näkökulmia.

5.1 Sosiaalinen tietoisuus ja käsitteenmäärittelyn käytännöt

Aineistona olleiden tutkimusartikkelien valossa sosiaalisen tietoisuuden käsitettä käytetään monenlaisissa eri asiayhteyksissä. Osassa tutkimuksista sosiaalisen tietoisuuden käsite on selkeästi määritelty, kun taas osassa artikkeleissa käsitteen määrittely oli epämääräisempää. Esimerkiksi Vipan (2010) määritelmä on tarkka ja laaja-alaisesti selitetty auki se, mitä määritelmällä tarkoitetaan kyseisessä tutkimuksessa:

”Social awareness can be defined as the knowledge about the various components of society and social processes. It also involves an understanding of various social events and happenings around us and their influence on our behaviour and our surroundings. Social awareness includes knowledge about one’s culture, social class, social relation and how various components of society such as various institutions (like family, religion, schools and colleges, etc.), associations, customs, traditions, conventions, etc influence us as well as how these operate and interact with each other.”

Kun taas esimerkiksi McGinn ja Crosonin (2004) tutkimuksessa käsite on määritelty suppeammin:

“We refer to these perceptions as social awareness—the degree of consciousness of and attention to the other(s) in a social interaction.”

Tuloslukuun poimitut esimerkkilainaukset aineistosta ovat alkuperäisellä englannin kielellä, jotta alkuperäisen kirjoittajan muotoilema määritelmä pysyisi samana ja luotettavuus aineiston tulkinnasta säilyisi. Aineistona olleiden tutkimusartikkelien valossa sosiaalisen tietoisuuden käsitettä käytetään monenlaisissa eri asiayhteyksissä. Osassa artikkeleissa käytetään sosiaalisen tietoisuuden käsitettä lapsikontekstissa (Dray, Selman & Schultz 2009; Markova & Legerstee 2006; Csoti 2001). Osa tutkimuskonteksteista keskittyi tietojenkäsittelyyn ja sosiaalisen mediaan (Naaman, Boase & Rutgers 2010; Prasolova-Førland & Divitini 2003; Bardram & Hansen 2004; Bødker & Christiansen 2006, McGinn & Croson 2004). Muita esille tulleita tutkimusteemoja olivat opettajan työhön kuuluva sosiaalinen tietoisuus (Fern 2013; Jennings & Greenberg 2009) sekä joukossa oli myös muiden alojen vuorovaikutustaitoihin ja sosiaalisen tietoisuuden oppimisen taitoihin keskittyviä artikkeleita (Mersino 2013; Greene & Kamimura 2003; Kilgour, Dowdy & Cushner 2014; Black & Langone 1997) ja pelkkää awareness -käsitettä avataan osassa artikkeleista (Rettie, 2003; Sandor, 2010; Kumar, 2010).

5.2 Sosiaalisen tietoisuuden merkitysulottuvuudet

Tässä luvussa esittelen aineiston valossa muodostetut sosiaalisen tietoisuuden eri merkitysulottuvuudet, eli ne sisällöt, joita käytetään aineiston sosiaalisen tietoisuuden käsitteen määrittelyissä. Analyysin pohjalta muodostin oheisen kaavion (kaavio 3), joka kiteyttää aineistossa esiintyvien määritelmien merkitysulottuvuudet. Näiden jaotteluiden avulla helpotan sosiaalisen tietoisuuden tarkastelun tulkintaa ja sen eri ulottuvuuksien analyysiä. Seuraavissa luvuissa esittelen näitä merkitysulottuvuuksia yksityiskohtaisemmin.

Kaavio 3. Sosiaalisen tietoisuuden käsitteen merkitysulottuvuudet.

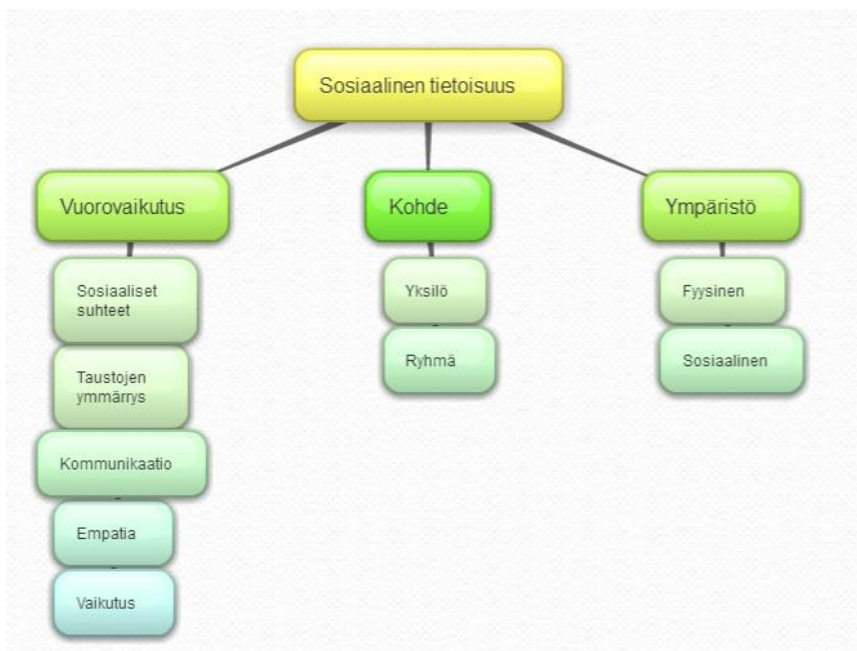
Ensin esittelen tutkimustuloksina saadut sosiaalisen tietoisuuden sisällöt, eli ne merkitysulottuvuudet, joihin olen jaotellut käsitteenmäärittelyt aineiston valossa (liite 2). Nämä sisällöt olen aineiston avulla jakanut ylä- ja alaryhmiin. Nämä ryhmät tuovat esiin sen, mitä tiedostetaan kun puhutaan sosiaalisesta tietoisuudesta. Seuraavaksi pohdin sosiaalisen tietoisuuden aikajänteitä, eli sitä, nähdäänkö sosiaalinen tietoisuus pysyvänä ominaisuutena vai vaihteleeko se tilanteen mukaan. Kolmantena pohdin sosiaalisen tietoisuuden olemusta ylipäätään: onko se synnynnäinen taito vai voidaanko sosiaalista tietoisuutta harjoittaa ja kehittyä siinä. Lopuksi erittelen vielä sosiaalisen tietoisuuden käsitteen osat, eli minkä näkökulman sana *sosiaalinen* tuo käsitteeseen ja mitä tarkoitetaan *tietoisuudella*.

5.2.1 Sosiaalisen tietoisuuden sisällöt

Tässä luvussa esittelen tutkimustuloksina muodostuneet sosiaalisen tietoisuuden eri merkitysulottuvuudet, eli ne sisällöt, joista sosiaalinen tietoisuus nähdään aineiston valossa koostuvan. Nämä eri sisällöt olet ryhmitellyt ylä- ja alakäsitteisiin havainnollistamaan niitä asioita, joita tiedostetaan kun käytetään sosiaalisen tietoisuuden käsitettä. Yläkäsitteet ovat laajempia kokonaisuuksia, jotka jakautuvat tarkemmin artikkeleiden määritelmiä vastaaviin osiin alaryhmiin.

Ryhmät eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan sama määritelmä voi lähestyä sosiaalisen tietoisuuden käsitettä useammasta näkökulmasta, jolloin se luokitellaan useampaan ryhmään. Sosiaalisen tietoisuuden käsitettä ei voida kategorisoida tarkoittamaan vain yhtä asiaa, koska käsite pitää sisällään eri ulottuvuuksia.

Yläkäsitteiksi aineiston analyysin pohjalta nousivat teemat: *vuorovaikutus*, *kohde ja ympäristö*. Nämä olen jakanut alaryhmiin siten, että *vuorovaikutus* jakautuu alateemoihin *empatia*, *sosiaaliset suhteet*, *toisen taustojen ymmärtäminen*, *vaikutus ja kommunikaatio*. Yläkäsitteen *kohde* olen jakanut siten, lähestyykö käsitteenmääritelmä yksilö- vai ryhmänäkökulmasta sosiaalista tietoisuutta. *Ympäristö* jakautuu sen perusteella, puhutaanko sosiaalisesta vai fyysisestä ympäristöstä. Ylä- ja alaryhmät ovat siis luokituksia ryhmiin, joihin jaan aineistosta poimimani sosiaalisen tietoisuuden käsitteenmäärittelyt sen perusteella, mistä näkökulmista artikkelissa sosiaalisen tietoisuuden käsitettä on lähdetty avaamaan.

Kaavio 4. Sosiaalisen tietoisuuden sisältöjen ryhmittely.

Keräämässäni aineistossa keskeisimmäksi näkökulmaksi sosiaalisen tietoisuuden määrittelyssä nousi teemana *vuorovaikutus*, johon viitattiin jostain näkökulmasta käsin jokaisessa artikkelissa. Alakategoriana *sosiaaliset suhteet* sai määrällisesti eniten mainintoja (10/16). Seuraavassa luvussa esittelen sosiaali-

sen tietoisuuden eri sisältöryhmät tarkemmin ja analysoin määritelmien merkityksiä siinä järjestyksessä, mitkä sisällöt ovat saaneet eniten mainintoja aineistoissa. Tätä jaottelua havainnollistaa taulukko (liite 2), johon olen koonnut merkinnät eri sisältöalueiden maininnoista artikkeleissa ja kuinka monta mainintaa kukin sisältö on saanut artikkeleissa.

VUOROVAIKUTUS

Tässä osiossa esittelen sosiaalisen tietoisuuden sisältöjen yläryhmän *vuorovaikutus*, joka pitää sisällään alaryhmät *sosiaaliset suhteet*, *taustojen ymmärrys*, *kommunikaatio*, *empatia* ja *vaikutus*. Avaan alaryhmien käsitteitä tarkemmin ja miten näiden teemojen kautta aineistoissa määritellään sosiaalisen tietoisuuden käsitettä.

Sosiaaliset suhteet ja tilanteet

Eniten sosiaalinen tietoisuus nähtiin liittyvän sosiaalisten suhteiden ja tilanteiden huomioimiseen ja tiedostamiseen. Sosiaalisen tietoisuuden määrittelyyn kymmenessä artikkelissa käytettiin muun muassa määrittäviä sanoja *”relationship”*, *social connection*, *social interaction with others*, *social relation* ja *social situation*. Esimerkiksi Markova ja Legerstee (2006, 117) määrittelivät tutkimuksessaan sosiaalisen tietoisuuden: *”ability to understand and negotiate intergroup relationships”*. Kolmessa tutkimuksessa (Csoti 2001,6; Sandor 2010, 6; Bødker ym. 2006, 3) sosiaalinen tietoisuus oli määritelty käyttämällä Tollmar ym. (1996) määritelmää, joka voidaan tulkita tuovan esiin sosiaalisten tilanteiden ja suhteiden tiedostamisen: *”awareness about the social situation of the members [of a group]- - ”*. Yhdessä määritelmässä tuodaan lisäksi esiin ympäristö (shared environment), joka voidaan tulkita tarkoittavan paikkaa, jossa vuorovaikutus tapahtuu. Tämä tarkentaa ja tuo lisää rajausta käsitteen käytölle: *”we use the term social awareness to indicate awareness of the social situation in a group or community in a shared environment”* (Prasolova-Førland & Divitini 2003, 1).

Mersinon (2013, 97) artikkelin määritelmässä käytetään tilanteiden ymmärtämistä sosiaalisen tietoisuuden selittäjänä laajemmalla tasolla kuin muissa edellä

mainituissa määritelmissä:” *Social awareness is the ability to accurately read situations and people - -*”. Mersinon (2013) määritelmässä puhutaan yleisemmällä tasolla vain tilanteista ja ihmisistä, kun taas esimerkiksi Tollmar ym. (1996) määritelmää käyttävät artikkelit tarkentavat määrittelyn koskevan jonkun ryhmän jäsenten sosiaalista tilannetta ja Prasolova-Førland & Divitini (2003) tuovat määrittelyyn vielä tarkennuksena sosiaalisen tietoisuuden paikan rajauksen.

Sandor (2010, 6) tuo sosiaalisen tietoisuuden määritelmänsä vuorovaikutustaitojen kehittämisen näkökulman: ”*High social awareness improves social interaction*”. Sosiaalinen tietoisuus voidaan siis nähdä ikään kuin onnistuneen vuorovaikutuksen osatekijänä. Jennings ja Greenberg (2009, 495) tarkastelevat sosiaalisen tietoisuuden käsitettä myös kykenevyyden kautta: ”*They are able to build strong and supportive relationships through mutual understanding and cooperation*”.

Sosiaalisen tietoisuuden käsitettä purettiin auki useissa tutkimuksissa siis tietoisuutena sosiaalisista suhteista ja sosiaalisista tilanteista. Voidaan pohtia, kuinka paljon käsitteenmäärittelyssä voidaan käyttää muita abstrakteja käsitteitä, eli jääkö sosiaalisen tietoisuuden määritelmä siis silti liian kapeaksi ja epäselväksi, jos ei kerrota mitä tarkoitetaan sosiaalisella tilanteella ja sen tiedostamisella. Voidaankin pohtia, kuinka syvälle käsitteenmäärittelyssä ylipäätään voidaan mennä ja onko edes mahdollista rajata näin laajasti ymmärrettävää käsitettä kahteen sanaan. Sosiaalinen tietoisuus liitetään kasvatustieteen kentässä usein sosio-emotionaaliisiin taitoihin, mutta edellä mainituista määritelmistä herää kysymys, sisältääkö sosiaalinen tietoisuus paketin vuorovaikutustaitoja vai ainoastaan käsitteen nimestä tulkittavissa olevaa tietoisuutta jostain asiasta?

Interact – verbiä käytettiin määritelmissä myös melko paljon, joka voidaan kääntää tarkoittamaan vuorovaikutusta jonkin kanssa. Olen laittanut *kommunikaation* omaksi alakategoriakseen, koska näen määritelmissä esiintyvän *interact*-verbin kattavan laajemmin sosiaalisen tilanteen vuorovaikutuksen, kun taas *communication* sanaa käyttävät määritelmät eivät välttämättä puhu muista sosiaalisista tilanteista tai suhteista, vain pelkästään kommunikaatiosta ihmisten välillä. Toisena alakategoriana on *vaikutus*, johon menevät määritelmät, jotka puhuvat

siitä, miten toisen ihmisen käytöksen tms. ymmärtäminen vaikuttaa omaan itseensä. Interaction -ja communication -verbeissä ollaan vuorovaikutuksessa toisen kanssa, mutta siinä ei välttämättä tietoisesti keskitytä siihen, miten muut vaikuttavat minuun tai miten minun toimintani vaikuttaa muihin, joten tästä syystä *vaikutus* on omana alaryhmänään.

Kommunikaatio

Kommunikaatio osana sosiaalista tietoisuutta nähtiin aineistossani seitsemässä eri tutkimuksessa. Useassa määritelmässä käytettiin suoraan *communication* substantiivina, jonka määritteenä on usein vielä adjektiivi *effective*, kuten esimerkiksi Fern (2013) kirjoittaa tutkielmassaan, jossa rinnastetaan *effective communication* sosiaalisen tietoisuuden käsitteeseen. Myös Jennings ja Greenberg (2009, 495) tuovat määritelmässään esiin kommunikaation tehokkuuden näkökulman: *“effectively negotiate solutions to conflict situations”*. Luokittelin kommunikaatio –alaryhmään kuuluvaksi ne määritelmät, joissa käytettiin sanaa *talking*, koska puhuminen on iso osa ihmisten kommunikaatiota. Tollmarin ym. (1996) määritelmää käyttävät artikkelit (Csoti 2001, 6; Sandor 2010, 6; Bodker ym. 2006, 3) liittävät käsitteeseen tietoisuuden toiminnasta kommunikaation aikana: *“awareness about what they are doing, if they are talking to someone.”*. Sosiaaliseen mediaan ja muuhun internetiin viittaavat tutkimukset, kuten (Naaman, Boase, & Rutgers 2010) pohjaavat sosiaalisen tietoisuuden määritelmän tarkastelemisen myös kommunikaation eri ulottuvuuksiin. Naaman ym. (2010) esimerkiksi jaottelevat sosiaalisen tietoisuuden tutkimuksessaan kolmeen osaan, jotka erottavat ne muusta kommunikaatiosta.

Aineiston valossa näyttää siltä, että sosiaalinen tietoisuus ei siis ole vain ihmisen sisäisten tunteiden aistimista ja tiedostamista, vaan myös tehokas (*effective*) vuoropuhelu ja kommunikaatio henkilöiden välillä liittyvät käsitteeseen. Kommunikaatiota voidaan pitää verbaalisena tai non-verbaalisena, joten tarkoitako sosiaalisen tietoisuuden määrittelyssä kommunikaatio kykyä tulkita ja tiedostaa näiden molempien kommunikaation tasojen piirteitä ja tulkita sen avulla ihmisen käytöstä? Pelkkä ”tehokas kommunikaatio” ei ehkä selitä sosiaalisen tietoisuuden käsitettä, vaan selitykseen tarvittaisiin tueksi se, miten sosiaalinen

tietoisuus edistää kommunikaatiota tai mitkä tekijät sosiaalisessa tietoisuudessa edistävät kommunikaatiota.

Taustojen ymmärrys

Ihmisten väliset sosiaaliset tilanteet ja sosiaaliset suhteet olivat yksi lähestymistapa sosiaalisen tietoisuuden käsitteen määrittelyyn. Osassa tutkimuksista sosiaalisen tietoisuuden määrittelyä lähdettiin avaamaan ihmisen taustojen ymmärtämisenä. Tutkimuksissa on mainittu sosiaalisen tietoisuuden olevan esimerkiksi henkilön roolin, aseman ja kulttuurin tiedostamista: ”- *including knowledge on learners’ roles, activities, positions, status, responsibilities, social connections and group processes.* ” (Prasolova-Førland & Divitini 2003, 1). Sosiaalinen tietoisuus nähdään siis näissä artikkeleissa moniulotteisena tiedostamisena; toisen ihmisen normien ja taustojen laajana ymmärtämisenä ja niiden huomioon ottamisena. Vipan (2010, 2) määrittelee sosiaalisen tietoisuuden artikkelissaan seuraavalla tavalla: ” *Social awareness includes knowledge about one’s culture, social class, social relation* - -“ Kahta eri taustatekijöiden listaa verratessa huomataan, että sosiaalisen tietoisuuden käsitteen alle voidaan laittaa hyvin laajasti erilaisia asioita, kun puhutaan sosiaalisesta tietoisuudesta eri konteksteissa.

Tutkimukseni alaryhmä *taustojen ymmärrys* voi siis pitää sisällään hyvin monipuolisesti ja laajasti listattuja asioita, joita sosiaalisessa tietoisuudessa huomioidaan. Kahdessa tutkimuksessa (Csoti 2001, 6; Sandor 2010, 6) käytettiin Tollmarin ym. (1996) määritelmää sosiaalisesta tietoisuudesta, missä määritellään sosiaalisen tietoisuuden olevan: “...*information about the knowledge [of others]...*” Kolmas aineistoni tutkimus (Bodker S. ym. 2006, 3), joka käyttää Tollmaria (1996) käsitteenmäärittelyssä, on jättänyt tämän sitaatin pois määritelmästä. Sosiaalisen tietoisuuden käsitteenmäärittelyn kompleksisuutta lisää siis sen moniulotteisuus ja se, mitä tutkija on valinnut tutkimukseensa määritelmäksi.

Meneekö sosiaalinen tietoisuus liian laajaksi käsitteeksi, jos siinä pitää huomioida jokaisen yksilön arvomaailma, kulttuurilliset lähtökohdat, sosiaalinen asema, status ym. ja tämän lisäksi vielä vuorovaikutuksen muut aspektit tunnetta-

solla sekä verbaalisen vuoropuhelun osalta? Sosiaalinen tietoisuus yhtenä käsitteenä on ehkä liian suppea kattamaan kaikki eri taustatekijät.

Empatia

Sosiaalinen tietoisuus liitetään helposti pelkkään empatian tarkasteluun ja toisen tunteiden ymmärtämiseen ja havaitsemiseen. Kuitenkin tutkimuksessa vain 4/16 artikkelia mainitsit suoraan empatian osana sosiaalista tietoisuutta. Mersino (2013, 97) määrittelee sosiaalisen tietoisuuden vahvimmin empatian kautta: *“Social awareness is the ability to understand the emotions of others”* ja *“social awareness is the ability to - - understand and empathize with the emotions of others.”* Muita määritelmiä, joissa suoraan puhutaan empatiasta olivat: *“- - recognize and understand the emotions of others”* (Jennings & Greenberg 2009, 495) ja *“understanding other people’s perspective, feelings and emotions”* (Dowdy & Cushner 2014, 128).

Empatiaan viittaavat määritelmät ovat keskenään samankaltaisia; kaikissa käytetään *understand* -verbiä ja puhutaan emootioista. Aineiston valossa näyttää siltä, että empatian liittäminen sosiaaliseen tietoisuuteen riippuu käsitteen käyttökontekstista. Voi myös olla, että vuorovaikutukseen ylipäättään liitetään vahvasti empatia ja näin ollen sen irrallinen mainitseminen katsotaan turhana tai sosiaalinen tietoisuus nähdään enemmän ulkoisen käytöksen ja vuorovaikutuksen havainnointina. Kuitenkin ymmärtääkseen toisen ihmisen tunteita ja reaktiotapoja, täytyy tiedostaa toisen lähtökohdat. Tätä voidaan havainnollistaa esimerkiksi näin: Henkilöä 1 saattaa harmittaa epäonnistuminen jossain asiassa enemmän, jos hänelle on jo aikaisemmin kasautunut paljon epäonnistumisia ja näin kokee alhaista pystyvyyden tunnetta. Kun taas henkilö 2 on saanut paljon onnistumisen kokemuksia, ei hän lannistu yhdestä epäonnistumisen kokemuksesta niin paljon, koska tietää, että on aikaisemmin onnistunut. Täytyy siis tuntea henkilöiden 1 ja 2 taustat, jotta pystytään ymmärtämään paremmin heidän tunnetilojaan ja olemaan tietoisempia molempien tunnetasosta tilanteessa, jossa epäonnistuminen tapahtuu.

Vaikutus

Sosiaalinen tietoisuus nähdään myös sidoksissa itsetietoisuuteen, jolloin saatuttaakseen sosiaalisen tietoisuuden tulee ensin ymmärtää itseään ja myös kuinka toisten käytös vaikuttaa sinuun itseesi. Rettie, R. (2003, 2) on käyttänyt vaikutussuhdetta, eli sitä miten oma käytös vaikuttaa muihin ja miten muiden käytös vaikuttaa itseensä, sosiaalisen tietoisuuden määrittelyssä seuraavasti: *”Understanding the activity of others, which provides a context for your own activity”*. Tutkimuksessa sosiaalinen tietoisuus nähdään siis jatkumona muiden activityn ja oman activityn välille. Kumar (2010, 2) taas tuo määritelmässään näkyviin myös sosiaaliset tilanteet ja niiden vaikutuksen: *”It also involves an understanding of various social events and happenings around us and their influence on our behaviour and our surroundings”*. Näissä määritelmissä käytetään verbiä *understanding*, jolla viitataan sosiaalisen tietoisuuden olevan oman itsensä ja muiden vuorovaikutteisyyden ymmärtämistä. Jennings & Greenberg (2009: 495) kääntävät vaikutussuhteen toisinpäin verrattuna edellisiin: *”They know how their emotional expressions affect their interactions with others”*. Tässä määritellään sosiaalinen tietoisuus omien tunneilmaisujen vaikutuksen ymmärtämisenä, kun aikaisemmissa tulkittiin muiden käytöksen vaikutusta itseensä.

Käsite näyttäytyy kaksipuoleisena siinä mielessä, lähestytäänkö sen määritelmää siitä lähtökohdasta, että kuinka muut vaikuttavat minuun vai kuinka minä vaikutan muihin. Sosiaalisen tietoisuus voidaan yleisesti ajatella olevan enemmän muiden toiminnan havainnointia ja tiedostamista, koska puhutaan nimenomaan *sosiaalisesta* tietoisuudesta. Yksilön oman toiminnan vaikutus muihin voi olla sosiaalisen tietoisuuden käsitteen tarkastelun lähtökohtana, mutta silloin on tärkeä huomioida, millä tavoin käsite *sosiaalinen* näyttäytyy yksilön näkökulmasta kumpuavassa määritelmässä.

KOHDE

Alaryhmässä *kohde* tarkastelen sosiaalisen tietoisuuden käsitteen kohdetta, eli kenen näkökulmasta käsitettä tarkastellaan. Tarkastelen tätä sekä subjektin että objektin näkökulmasta. Sosiaalista tietoisuutta voidaan lähestyä kahdesta eri

tarkastelukulmasta käsin sen perusteella, kuka on toiminnan tekijänä, eli tiedostajana. Se voidaan nähdä yksilön ominaisuutena, jolloin sosiaalinen tietoisuus on ikään kuin henkilön omaama taito. Sosiaalisen tietoisuuden määritelmää voidaan lähestyä myös määrittelemällä sen olevan ryhmän kollektiivista tiedostamista, korostamatta yksilön sosiaalisen tietoisuuden taitoa, jolloin tiedostava subjekti on kokonainen ryhmä. Esimerkiksi määritelmässä: *"Hereafter we use the term social awareness to indicate awareness of the social situation in a group or community in a shared environment - -"* (Prasolova-Førland & Divitini 2003, 1) tuodaan vahvemmin esiin sosiaalisen tietoisuuden ryhmässä tapahtuvaa havainnointia, kun taas toinen artikkeli korostaa enemmän yksilöä sosiaalisen tietoisuuden keskiössä: *"An individual, in order to develop all round personality, requires to develop knowledge and awareness about what is happening around him or her."* (Kumar 2010). Voidaan siis ajatella, että sosiaalinen tietoisuus voidaan jakaa kahteen eri näkökulmaan sen perusteella, kuka on sosiaalisesti tietoinen.

Toisaalta, voidaan tarkastella myös sitä, tiedostetaanko sosiaalisessa tilanteessa yksilön tilannetta vai ryhmän tilannetta, eli mikä on sosiaalisen tietoisuuden objekti ja miten nämä eri kohteet ovat suhteessa keskenään. Jos puhutaan tietoisuuden kohteena olevan laajempi ryhmä, joka kuitenkin koostuu erillisistä yksilöistä, voi olla vaikeaa huomioida kaikkien yksittäisten ryhmäläisten taustoja ja ymmärtää niiden vaikutusta ryhmän yhteiseen toimintaan samanaikaisesti. Saattaa olla myös haastavaa erottaa vaikuttavatko ryhmässä olevien yksilöiden taustat ja tunteet koko ryhmän toimintaan ja voidaanko ylipäätään tiedostaa koko ryhmän yhteisiä arvoja, statusta ym. vai kuuluuko sosiaaliseen tiedostamiseen vain jokaisen yksilön henkilökohtaisten taustojen ymmärtäminen ja niiden vaikutus ryhmään. Esimerkiksi opettajan tiedostaminen luokassa saattaa kohdistua joko jokaisen oppilaan yksilöllisiin vaikutustekijöihin tai hän voi pyrkiä olemaan sosiaalisesti tietoinen koko ryhmästä.

YMPÄRISTÖ

Aineistossa sosiaalinen tietoisuus nähtiin pääasiallisesti sosiaalisten tilanteiden ja sosiaalisten ympäristöjen tiedostamisena. Tässä tutkimuksessa *sosiaalinen ympäristö* -alaryhmä kattaa ne määritelmät, joissa sosiaalinen tietoisuus liite-

tään sosiaalsiin tilanteisiin. *Fyysinen ympäristö*-alaryhmänä taas viittaa tässä tutkimuksessa siihen konkreettiseen ympäristöön, jossa toimijat ovat läsnä olevina. Aineistoissa käytetään ympäristö (*environment*) –sanaa eri yhteyksissä, mutta suurin osa liittyy sosiaalisen tietoisuuden sosiaalisen ympäristön havainnointiin: *“Knowledge and understanding of social expectations in certain places and within certain situations,”* (Csoti, 2001) ja *“social awareness is part of our own personal radar, which provides us with a rich source of information about our environment.”* (Mersino, 2013). Tulkitseen Mersinon (2013) määritelmässä *environment* – sanan viittaavan sosiaaliseen ympäristöön, koska sosiaalinen tiedostaminen ei voi liittyä yksinomaan fyysiseen ympäristöön. Mielestäni sosiaaliseen tiedostamiseen on pakko huomioida myös sosiaaliset tilanteet ympäristönä, koska puhutaan sosiaalisuudesta. Fyysinen paikka tai ympäristö ei siis voi yksinään olla sosiaalisen tietoisuuden kohteena.

Kuitenkin Bardram & Hansen (2004) tuovat tutkimuksessaan esille fyysisen ympäristön näkökulman ja sen vaikutuksen sosiaaliseen tietoisuuteen:

“Most of the research done on social awareness only discusses social awareness in settings where the people in question are colocated, or at least have visual cues about what is going on. When non co-located people cooperate and work in a distributed manner, social awareness cannot be obtained directly but is often mediated by social artefacts.” (Bardram & Hansen 2004, 193)

Ympäristön, niin sosiaalisen- kuin fyysisenkin, huomiointi sosiaalisen tietoisuuden määrittelyssä ei näyttäytyä niin olennaisena elementtinä. Kuitenkin Bardramin ja Hansenin (2004) tutkimuksessa myös fyysinen ympäristö tulee esiin osana sosiaalisen tietoisuuden tarkastelua, kun verrataan sosiaalisen tietoisuuden eroavaisuutta silloin, kun henkilöt työskentelevät samassa tilassa fyysisesti siihen, jos henkilöt eivät ole läsnä samassa tilassa fyysisesti. Tämä ei varsinaisesti luo määritelmää sosiaaliselle tietoisuudelle, mutta se voidaan nähdä olevan yksi sisällöllinen ulottuvuus, jonka vuoksi olen jaotellut ympäristön omaksi ryhmäkseen. Tästä herää myös kysymys, voiko esimerkiksi sosiaalisessa mediasa käyttää käsitettä *sosiaalinen tietoisuus*, vaikka ei olla fyysisesti samassa pai-

kassa vuorovaikutuksessa muiden kanssa? Tämä tuo yhden lisä-ulottuvuuden käsitteen monitulkintaisuuteen.

5.2.2 Aikajänteet

Tässä luvussa siirryn tarkastelemaan sosiaalisen tietoisuuden aika-ulottuvuuksia, joita ei kuitenkaan aineiston käsitteen määritelmistä voida suoraan poimia. Aineiston valossa voidaan kuitenkin tulkita sosiaalinen tietoisuuden pitävän sisällään useita eri elementtejä sisällöllisesti, joten voidaan todeta sen olevan hyvin laaja ja moniulotteinen käsite. Jotta saadaan avattua tarkemmin sosiaalisen tietoisuuden käsitteen luonnetta, täytyy sitä tarkastella myös sen aikasuhteita. Voidaan pohtia, onko sosiaalinen tietoisuus ihmisen pysyvä ominaisuus, joka ei koskaan katoa. Voidaanko siis sanoa, että ihminen on koko ajan sosiaalisesti tietoinen, vai täytyykö tietoisuus ikään kuin virittää päälle? Ajatellaan, että jokaisella olisi sosiaalisen tietoisuuden kytkin, jolloin voi päättää olla olematta sosiaalisesti tietoinen ja jossain tilanteessa taas laittaa se päälle. Esimerkiksi jos itsellä on huono päivä eikä jaksa välittää muiden ihmisten läsnäolosta, laitetaan kytkin off-asentoon, jolloin voi sulkea muut ulkopuolelle.

Sosiaalinen tietoisuus voidaan ajatella olevan myös tilannesidonnaista. Käsitteen kaikenkattavuuden vuoksi sen eri elementit tulevat ehkä esiin eri tilanteissa. Jossain sosiaalisessa kanssakäymisessä empatialla voi olla suurempi merkitys toimivan vuorovaikutuksen kannalta, kun taas jossain toisessa tilanteessa sosiaalisten suhteiden ymmärtäminen voi olla tärkeämpää. Sosiaalinen tietoisuus näyttäytyy niin monikerroksisena ilmiönä, että sen paloittelu pienempiin osiin on lähes välttämätöntä. Tästä voidaan tulkita myös aineistossa olleiden sosiaalisen tietoisuuden määritelmien olevan suppeita. On ymmärrettävä, että kaikissa tutkimuksissa ei voida määritellä sosiaalisen tietoisuuden käsitettä niin kaikenkattavasti, kuin se todellisuudessa ilmenee. Tällöin tutkijat eivät saisi kohdennettua käsitteen käyttöä vastaamaan juuri heidän tutkimuksensa tilanteeseen sopivaa rajausta sosiaalisesta tietoisuudesta. Mutta toisaalta tästä päästään jälleen kysymykseen siitä, voidaanko sosiaalisen tietoisuuden käsitet-

tä käyttää sellaisenaan, jos tilannesidonnaisesti sitä ei tarkoiteta kattamaan tietoisuutta kaikesta sosiaaliseen maailmaan liittyvästä?

5.2.3 Olemus ja prosessi

Sosiaalisen tietoisuuden määritelmien valossa voidaan tulkita sen määritelmien liittyvän vain siihen, mitä käsitteellä tarkoitetaan ja mitä sisältöjä se pitää sisällään. Jos kuitenkin lähdetään tarkastelemaan muutakin kuin käsitteen sisältöjä, voidaan pohtia millainen prosessi sosiaaliseen tietoisuuteen kuuluu. Onko sosiaalinen tietoisuus synnynnäinen taito ja voiko se vaihdella ihmisten välillä, eli voiko joku olla sosiaalisesti tietoisempi kuin joku muu? Koska muitakin vuorovaikutustaitoja voidaan harjoittaa ja niissä voidaan kehittyä, oletettavasti myös sosiaalista tietoisuutta voidaan kehittää ja siinä voidaan tulla paremmaksi. Esimerkiksi toisen keskittyneellä kuuntelemisella voidaan oppia aistimaan toisen tunnetiloja ja ajatuksia ja taustoja.

Sosiaalinen tietoisuus voidaan nähdä myös ihmisen luontaisena ominaisuutena. Toimiessamme vuorovaikutuksessa muiden kanssa, toiset ihmiset vaikuttavat meihin tahtomattamme ja näin emme voi täysin sulkea sosiaalisia tilanteita ja niiden elementtien tiedostamista ulkopuolelle. Tietenkin esimerkiksi se, mihin asioihin kiinnittää huomiota sosiaalisessa ympäristössä voi vaihdella ja näin ollen voidaan sanoa, että sosiaalisen tietoisuuden ”taitamisen” taso voi vaihdella. Esimerkiksi ammateissa, joissa täytyy jatkuvasti olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa, sosioemotionaaliset taidot pääsevät kehittymään enemmän. Sosiaalinen tietoisuus voidaan siis tulkita olevan prosessin omainen kehittyvä taito. Se voidaan kuitenkin nähdä myös ilmiönä, joka auttaa rakentamaan toimivaa vuorovaikutusta.

5.2.4 Sosiaalisuus ja tietoisuus

Sosiaalisuus liitetään usein ryhmäilmiöihin ja se jopa rinnastetaan synonyymiksi ryhmälle. Arkikielessä sosiaalisuudella viitataan ryhmässä toimimisen taitoihin, vaikka se ei käsitteenä itsessään sisällä vuorovaikutustaitoja. (Kotiranta, Niemi

& Haaki 2011, 8.) Sosiaalinen on monimuotoinen ilmiö, joka kuuluu vahvasti ihmisen ominaisuuksiin (Kotiranta ym. 2011, 241). Englannin käsite *awareness* (suom. tietoisuus) määritellään Dourish ja Bly (1992) mukaan "*an understanding of the activities of others, which provides a context for your own activity*" (Ret-tie). Kun sosiaalinen ja tietoisuus - käsitteet yhdistetään näiden määritelmien mukaan sosiaalseksi tietoisuudeksi, saadaan muodostettua käsite, jolla tarkoi-tetaan ryhmässä tapahtuvaa toisten käytöksen ymmärtämistä, jonka pohjalta saadaan konteksti omalle toiminnalle. Käsite ei liity yksilöön itseensä, eikä mi-hinkään materiaaliin, vaan nimenomaan sosiaaliseen maailmaan ja sen ilmiöi-hin. Tietoisuus voidaan tulkita tarkoittavan sitä, että ihminen on herkistynyt ym-märtämään sosiaalisia ilmiöitä. Tietoisuudella ja tietämisellä on kuitenkin eron-sa, jolloin sosiaalinen tietoisuus ei välttämättä ole spesifisti jonkin tietyn asian tietämistä, vaan enemmänkin ymmärrys ja havainnointi jostain ilmiöstä.

Tämä määritelmä jättää vielä paljon tilaa käsitteen määrittelylle. Sosiaalinen tie-toisuus on käsitteenä kuitenkin omansa, koska sitä ei voida korvata pelkästään esimerkiksi empatian käsitteellä. Kuten tutkimustulokset osoittavat, sosiaalinen tietoisuus pitää sisällään useita eri sisältöalueita, eikä se siis tarkoita vain yhtä tiettyä tietoisuutta. Aineiston pohjalta voidaan esimerkiksi sanoa, että empatia on osa sosiaalista tietoisuutta, mutta se jättää huomioimatta esimerkiksi toisen taustojen ymmärtämisen ja niiden vaikutuksen käytökseen. Kuitenkaan empatia ja sosiaalinen tietoisuus eivät ole samaa tarkoittava asia, vaan empatia on osa sosiaalista tietoisuutta. Eli jos ajatellaan, että ihminen on sosiaalisesti tietoinen, voidaanko samalla sanoa että hän on myös empaattinen? Herääkin kysymys, voidaanko sosiaalisen tietoisuuden eri merkitysulottuvuuksia erottaa toisistaan, eli pystyykö ihminen olemaan sosiaalisesti tietoinen, mutta ei empaattinen? So-siaalisen tietoisuuden käsitteen voidaan ajatella toimivan kaiken kattavampana yläkäsitteellä, joka pitää sisällään vuorovaikutustaitojen eri osa-alueita. Tällöin voitaisiin ajatella, että kokonaisvaltaista sosiaalista tietoisuutta ei voi omaksua, ellei kaikkia sen eri ulottuvuuksia oteta huomioon. Voidaan siis ajatella sosiaali-sen tietoisuuden käsitteen toimivan kaikenkattavampana yläkäsitteenä vuoro-vaikutuksessa tapahtuvalle toisen osapuolen huomioimiselle.

Tutkimuksen aineistojen määritelmässä käytettiin eri verbejä kuvaamaan sosiaalista tietoisuutta. Puhutaan ymmärtämisestä (*understand*), tunnistamisesta (*recognize*) ja tietämisestä (*know*). Myös sanaa kyky (*ability*) käytettiin käsitteen yhteydessä. Näillä ilmaisutavoilla voidaan tulkita olevan erilainen lähestymistapa käsitteeseen. Jos sanotaan sosiaalisen tietoisuuden tarkoittavan jonkin asian ymmärtämistä, puhutaanko silloin enää pelkästään tietoisuudesta? Tietoisuus voidaan nähdä vain jonkin asian pinnallisempaan tiedostamisena, mutta jonkin asian ymmärtäminen voidaan ajatella olevan jo syvempää tiedostamista ja ymmärrystä asiasta. Toisaalta käsitettä on vaikea määritellä ilman toimintaa kuvaavia verbejä, mutta on mielenkiintoista pohtia näiden eri ilmaisutapojen vaikutusta käsitteenmäärittelyn tulkintaan. Sosiaalinen tietoisuus jäisikin melko pinnalliselle tasolle, jos vain tiedostettaisiin asioita. Nämäkin verbit voidaan ajatella rakentuvan kerroksittain, jolloin niiden lopputuloksena saadaan sosiaalinen tietoisuus. Ensin on tiedettävä ilmiö tai asia, joka voidaan tunnistaa. Kun tämä on tunnistettu, voidaan päästä syvällisemmän ymmärtämisen tasolle ja tätä kautta muuttaa toimintatapojamme vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

5.3. Yhteenveto

Tulokset tukevat sitä johtopäätöstä, että sosiaalinen tietoisuus on moniulotteinen käsite. Sosiaalisen tietoisuuden sisälle kuuluu siis monta eri merkitysulottuvuutta, jotka yhdessä muodostavat sosiaalisen tietoisuuden. Kuitenkin on tärkeä huomioida käsitteen olemus aineiston valossa siltä kannalta myös, etteivät kaikki merkitysulottuvuudet tulleet esiin kaikissa aineistojen määritelmässä samanaikaisesti. Sosiaalinen tietoisuus näyttäisi siis olevan käsitteenä niin laaja, että sen määritelmässä on lähes pakko jättää aina jonkin näkökulma ja selitys huomioimatta kokonaan. Sosiaalisen tietoisuuden olemus voidaan nähdä myös rakentuvan kumulatiivisesti eri taidoista. Esimerkiksi ensin on tunnettava toisen taustalla vaikuttavat tekijät, jotta voi ymmärtää tunnetasolla toista ihmistä (empatia) ja siitä edelleen käytöstasolla, jonka jälkeen pystytään havainnoimaan myös sosiaalisen ympäristön vaikutusta yksilöön.

6 Luotettavuus

Tässä tutkimuksessa olen jaotellut artikkeleissa käytetyt määritelmät kolmen yläryhmän ja niiden alaryhmittelyjen alle, jotka olen muodostanut tulkintojen ja analyysin pohjalta. Artikkelien pohjalta poimitut sosiaalisen tietoisuuden määritelmät voivat olla monitulkintaisia, joten samat määritelmät menevät useamman kattoteeman alle eivätkä ryhmät tästä johtuen ole toisiaan poissulkevia. Taulukon jaottelu eri ryhmiin ja ala-elementteihin on tutkimukseni väline jaotella ja tarkastella sosiaalisen tietoisuuden käsitteenmäärittelyn eri ulottuvuuksia. Tämän rajatun aineiston määritelmien valossa voidaan empiirisesti todentaa ja erotella nämä ryhmät, mutta käsitteen kompleksisuuden takia jaottelun voisi toteuttaa muillakin tavoin ja käyttää eri nimityksiä ryhmille. Fenomenografisessa tutkimuksessa erilaisten kategorioiden ja ryhmien muodostamiseen saattaa liittyä ylitulkinnan vaara (Syrjälä 1995, 146), jolloin on syytä tätä tutkimusta tarkastellessa myös huomioida käsitteen määrittelyiden monitulkintaisuus.

Fenomenografista tutkimusta ja käsiteanalyysiä tehdessä on tärkeä muistaa tulkinnan merkittävä rooli ja kyseenalaistaa sitä. Aineistoni koostui englanninkielisistä artikkeleista, jolloin niiden analysointi suomeksi voi muuttaa joidenkin merkitysten tulkintaa ja tämä on hyvä huomioida tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. Aineiston analyysiin tässäkin tutkimuksessa vaikuttaa oma tulkintani, vaikka aineistojen määritelmiä ei käännetty suomen kielelle. Fenomenografisessa tutkimuksessa tarkastellaan eri ilmaisutapoja ja niiden merkityksiä ja näitä tarkastellaan intersubjektiivisesti. Ilmaisun merkitys riippuu siis sekä tutkittavana olevasta kohteesta että ilmaisun tulkitsijasta. Ilmaisujen merkitykset tulkitaan oman asiantuntemuksen avulla. (Syrjälä 1995, 124.) Tässä tutkimuksessa olen tulkinnut ja jaotellut sosiaalisen tietoisuuden englanninkielisiä määritelmiä sanatasoista analyysiä käyttäen, sekä määritelmälauseiden sisältöjä eritellen. Sosiaalinen tietoisuus on kompleksinen ja moniulotteinen ilmiö, jonka vuoksi täysin objektiivinen määritelmien tulkitseminen voi aiheuttaa haasteita ja on mahdollista, että tässä tutkimuksessa on käsitteen kompleksisuuden vuoksi tapahtunut ylitulkintaa. Olen pyrkinyt tuomaan subjektiiviset näkökulmani ja pohdintani läpinäkyvästi esiin ja ollut avoin erilaisille tulkinnoille.

Ilmaisut ovat kontekstisidonnaisia, jolloin niiden merkitys näyttäytyy ilmaisun asiayhteydessä (Syrjälä 1995, 124). Olen käyttänyt metodina käsiteanalyysiä tarkoitukseni selvittää, miten sosiaalinen tietoisuus määritellään tutkimuskentällä. Tässä tutkimuksessa olen poiminut tekstistä vain ne kohdat aineistoksi, jossa sosiaalisen tietoisuuden käsite määritellään ja lähtenyt tarkastelemaan käsitteen luonnetta myös ilman kontekstia. Tämä on ollut tietoinen valinta, koska tutkimustehtävänä oli selvittää sosiaalisen tietoisuuden käsitteen erilaisia määritelmiä, eikä käsitteenkäytön kontekstia huomioitu muuttavana tekijänä määrittelylle. Jos erilaiset määritelmät johtuvat eri kontekstista, se kertoo sosiaalisen tietoisuuden käsitteen käytön ongelmallisuudesta, jos sen merkitys muuttuu asiayhteyden vaihtuessa.

Tutkimukseni aineistoksi valikoitui kuusitoista tieteellistä tekstiä, joissa määriteltiin sosiaalisen tietoisuuden käsitettä. Kaikki määritelmät ovat nähtävillä liitteenä olevassa taulukossa, mutta itse analyysiin käytin esimerkkinä vain muutamia lähteiden määritelmiä, jotta tutkimukseni pysyisi koherenttina. Määritelmässä oli löydettävissä yhteneväisyyksiä, joten oli tarkoituksenmukaista käyttää vain yhtä katkelmaa esimerkkinä edustamaan kaikkia samankaltaisia määritelmiä. Eroavaisuuksia määritelmien välillä olen pyrkinyt tuomaan esille tuomalla esiin eri näkökulmista lähestyvät sosiaalisen tietoisuuden määritelmät. Kaikki kuusitoista artikkelia olivat kuitenkin olennaisia sosiaalisen tietoisuuden käsitteen sisältöjen ryhmittelyn kannalta, vaikka kaikkia määritelmiä ei itse analyysissä tuoda esille.

7 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa tuotiin välineitä ja jäsenystä sosiaalisen tietoisuuden ilmiön hahmottamiseen ja sen kompleksisuuden ymmärtämiseen. Jäsentämällä sosiaalisen tietoisuuden eri merkitysulottuvuuksia ja muodostamalla näistä kaavion (kaavio 2), jossa kiteytän aineistossa esiin tulleet sosiaalisen tietoisuuden sisällöt, pystyin tuomaan esiin kokonaisvaltaisemmin sosiaalisen tietoisuuden eri osatekijöitä. Eri merkitysulottuvuuksien ryhmittelyn avulla sosiaalisen tietoisuuden käsitteen pystyy hahmottamaan kokonaisuutena paremmin. Lopullista kaikenkattavaa määritelmää sosiaaliselle tietoisuudelle on vaikea muodostaa, mutta näiden ryhmittelyiden ja merkitysulottuuksien esiintuomisen avulla käsitteen hahmottaminen ja ymmärrys sen monimuotoisuudesta helpottuu.

Tämän tutkimuksen tiedon valossa voidaan todeta, että eri tutkimuskonteksteissa eri tutkijat määrittelevät sosiaalisen tietoisuuden käsitteen jokseenkin eri tavoin. Sosiaalinen tietoisuus yhdistetään usein liittymään sosio-emotionaalisiin taitoihin, mutta sen konkreettinen ja koherentti määrittelemine on puutteellista. Voidaan siis sanoa, että sosiaalinen tietoisuus on hyvin kompleksinen ja moniulotteinen käsite, jonka tarkkaan rajattu määrittelemine on hankalaa, koska käsite pitää sisällään niin monia eri sisältöjä. Sosiaalisen tietoisuuden määritelmän tarkkarajaisuus tutkimuksissa riippuu myös osittain sen käyttökontekstista, kuinka keskeisessä roolissa käsite on tutkimuksen kannalta ja siitä, mistä näkökulmasta asiaa tarkastellaan.

Kun puhutaan näinkin abstraktista käsitteestä kuin sosiaalinen tietoisuus, on tärkeää pilkkoa sen eri ulottuvuudet näkyviin. Arkikielessä sosiaalinen tietoisuus ei käsitteenä avaudu sellaisenaan, joten sen käyttäminen ja ymmärtäminen sovellettuna käytäntöön on haastavaa. Tämän tutkimuksen valossa voidaan sanoa, että sosiaalinen tietoisuus liitetään vuorovaikutustaitojen kenttään, jolla on olennainen rooli monessa ammatissa. Käsitettä purkamalla ja konkretisoimalla pyrin tuomaan työkaluja tutkimuskentälle, jotta sosiaalisen tietoisuus saataisiin teoreettisesta käsitteestä sovellettua vuorovaikutustaitojen kouluttamiseen.

Herääkin kysymys, miten teoreettiseen kehykseen asetettu käsitteen määrittely soveltuu käytännön tutkimuksiin? Voidaanko sosiaalisen tietoisuuden käsitettä käyttää sellaisenaan esimerkiksi Golemanin (2006) määritelmän tavoin ytimekkäästi ja ymmärrettävästi eri tutkimuksissa? Golemanin (2006) määritelmä sosiaaliselle tietoisuudelle painottuu vahvasti empatian näkökulmaan ja jättää pois monia ulottuvuuksia, joita tässä tutkimuksessa löydettiin määritelmistä. Aineistossa empatiaan viittaaminen oli taas saanut vähän mainintoja *vuorovaikutus* -ryhmässä, vaikka Goleman korostaa sitä näkemystä melko vahvasti sosiaalisen tietoisuuden määrittelyssä. Voidaankin pohtia, miten samaa käsitettä käyttävät eri tutkijat voivat määritellä käsitteen monella eri tapaa, vaikka puhutaan samasta asiasta.

Tämän tutkimuksen tuoma tieto herätti paljon lisäkysymyksiä vuorovaikutustaitojen käsitteiden käytöstä ja niiden määritelmistä. Olisi tärkeää, että tällaisia käsitteitä käyttävät tutkimusalat saisivat tarkkarajaisempia määritelmiä käytettäville käsitteille, jotta kaikille on selvää mistä ilmiöistä puhutaan ja miten käsitteitä käytetään niin arkikielessä, tutkimuskonteksteissa kuin myös sovellettuna käytännössä. Mielestäni sosiaalisen tietoisuuden käsitteen määritelmän ja jaottelun tutkimusta olisi tarpeellista tutkia vielä lisää ja löytää tilalle jokin tarkkarajaisempi toimiva jaottelu.

Lähteet

- Bardram, J. E. & Hansen, T. R. (2004) *The AWARE Architecture: Supporting Context-Mediated Social Awareness in Mobile Cooperation*.
<http://www.itu.dk/people/bardram/pdf/p192-bardram.pdf>
- Bødker, S. & Christiansen, E. (2006). *Computer Support for Social Awareness in Flexible Work*.
http://www.uio.no/studier/emner/matnat/ifi/TOOL5100/v08/leseliste/F13/bodker_chr_2006.pdf
- Collaborative for academic, social and emotional learning. (2015). Implementation » overview. Retrieved from <http://www.casel.org/social-and-emotional-learning/core-competencies/>
- Csóti M. *Social Awareness Skills For Children* [e-book]. Philadelphia, PA: Jessica Kingsley Publishers; 2001. Available from: eBook Collection (EBSCOhost), Ipswich, MA. Accessed April 18, 2016.
- Dowdy, J. & Cushner. (2014). *Reading Between the Lines: Activities for Developing Social Awareness* [e-book]. R&L Education. Accessed April 18, 2016.
- Dray, A. J., Selman R. L. & Schultz L. H. (2009). *Communicating with intent: A study of social awareness and children's writing*. *Journal of Applied Developmental Psychology* 30 (2009) 116-128.
- Fern H. S. (2013). *Implementation of a Social and Emotional Learning Programme in Physical Education: A Teacher's Action Research Study*. Master's Thesis in Sport and Exercise Psychology. Department of Sport Sciences, University of Jyväskylä
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42014/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-201308262193.pdf?sequence=1>
- Goleman, D. (2006). *Sosiaalinen äly*. Kääntänyt Jänisniemi, L. & Paajanen, A. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Gordon, T. (2006). *Toimiva koulu*. Kääntänyt Savolainen, M. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Greene, S. R. & Kamimura, M. (2003) *Ties that Bind: Enhanced Awareness Development Through Interaction with Diverse Peers*.
<http://www.umich.edu/~divdemo/Ashe03num3.pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Jennings, P. A. & Greenberg, M. T. (2009) *The Prosocial Classroom: Teacher Social and Emotional Competence in Relation to Student and Classroom Out-*

comes. Review of Educational Research Spring 2009, Vol. 79, No. 1, pp. 491–525. <http://rer.aera.net>

Kakkuri-Knuuttila M-L. (1999). *Argumentti ja kritiikki – Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Kumar, V. B. (2010). *Social Awareness, Self Awareness, Personality Development and Current Affairs* (1). Mumbai, IN: Himalaya Publishing House. ProQuest ebrary. Web. 18 April 2016. <http://site.ebrary.com.libproxy.helsinki.fi/lib/helsinki/reader.action?docID=10416023>

Luoma, K. 2009. *Theories as tools – An innovative course design for teaching theoretical knowledge in an integrative manner*. Teoksessa Kallioniemi, O. (toim.) *Learning by Developing – New Ways To Learn*. Laurea Publications. http://lbdconference.laurea.fi/pdf/proceedings_2009.pdf

McGinn, K. L. & Croson, R. (2004). *What do communication media mean for negotiators? A question of social awareness*. <http://www.people.hbs.edu/kmcginn/PDFs/BookChapters/2004-What%20do%20Communication%20Media%20Mean%20for%20Negotiators.pdf>

Mersino, A. (2013). *Emotional Intelligence for Project Managers: The People Skills You Need to Achieve Outstanding Results*. AMACOM Div American Mgmt Assn. ISBN 978-0-8144-3278-5. <https://books.google.fi/books?id=0Hhzn-dfXmoC&printsec=copyright&hl=fi#v=onepage&q&f=false>

Naaman, M., Boase, J. & Lai, C.-H. (2010). *Is it Really About Me? Message Content in Social Awareness Streams*. <http://infolab.stanford.edu/~mor/research/naamanCSCW10.pdf>

Pikkarainen, E. (2011): *Teoriat ja kasvatustiede*. Teoksessa Holma, K. & Mälkki, K. (toim.) *Tutkimusmatkalla*. Helsinki University Press, Helsinki.

Puusa, A. (2008). *Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä*. Premissi 2008 (4). Joensuun Yliopisto.

Prasolova—Førland, E. & Divitini, M. (2003). *Supporting Social Awareness: Requirements for Educational CVE*. <http://www.computer.org/csdl/proceedings/icalt/2003/1967/00/19670366.pdf>

Rettie, R. (2003). *Connectedness, Awareness and Social Presence*. Kingston University, Kingston, United Kingdom. <http://eprints.kingston.ac.uk/2106/1/Rettie.pdf>

Riitta Rissanen. 2006. *Fenomenografia*. Luku 5.1. kokonaisuudesta Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuk-

sen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>.

Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan Yliopiston julkaisuja. Vaasa

Sandor, O. (2010). *Social awareness Support for Cooperation – Design Experience and Theoretical Models*. [e-book] PhD Thesis. Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm.
<https://books.google.fi/books?id=oUZUoJDtMeAC&printsec=frontcover&hl=fi#v=onepage&q&f=false>

Siljander, P. (2011): *Kasvatustieteen metodologiset käänteet – kaikkiko käy?* Teoksessa Holma, K. & Mälkki, K. (toim.) *Tutkimusmatkalla*. Helsinki University Press, Helsinki.

Syrjälä L., Ahonen S., Syrjäläinen E. & Saari, S. (1995). *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Kirjapaino West Point Oy, Rauma.

Tuomela, R. & Mäkelä, P. (2011): *Sosiaalinen toiminta*. Teoksessa Kotiranta, T., Niemi, P. & Haaki, R. (toim.) *Sosiaalisen toiminnan perusta*. Helsinki University Press, Helsinki.

Liitteet

LIITE 1 SOSIAALISEN TIETOISUUDEN MÄÄRITELMÄT

ARTIKKELI	MÄÄRITELMÄ
Communicating with intent: A study of social awareness and childrens writing (Dray.Selman & Schultz 2009)	"ability to understand and negotiate intergroup relationships" "ability to identify and resolve intergroup relationships"
Computer Support for Social Awareness in Flexible Work (BØDKER1 & CHRISTIANSENS 2006)	"In CSCW, social awareness has been defined as follows: awareness about the social situation of the members [our emphasis] i.e., awareness about what they are doing, if they are talking to someone, if they can be disturbed etc. In our everyday work, social awareness is a key element. We gather continuously information about our colleagues and act accordingly. If they listen, we will talk, if they are not here, we might phone them or leave a note. If they are in the right mood, we start a discussion, if not, we postpone it. (Tollmar et al., 1996)"
Connectedness, Awareness and Social Presence. (Rettie 2003)	"Dourish and Bellotti (1992) define (social) awareness as the "understanding of the activity of others, which provides a context for your own activity"
Emotional Intelligence for Project Managers: The People Skills You Need to achieve outstanding results (Mersino 2013)	"Social awareness is the ability to understand the emotions of others. It is one of the five building blocks of our project management framework for emotional intelligence as shown in Figure 5-1. It includes the competencies of empathy, organizational awareness, seeing others clearly, and emotional boundaries. (s. 97) - Simply put, social awareness is the ability to accurately read situations and people and to understand and empathize with the emotions of others. (s.97) - Social awareness is part of our own personal radar, which provides us with a rich source of information about our environment. Recall how David Cruso and Peter Salovey made the point in their book THE emotional intelligent manager that emotions is information. Now think about that for a moment. Emotions provide us with information about our environment. Social awareness is specific information about the people we are interacting with on our teams, as well as about the organization and political climate. (s.99)"
Implementation of a social and emotional learning programme in physical education: a teachers action research study (Fern 2013)	"In the intervention phase, the 4 SEL lessons were conducted. The following were the lesson focus of the SEL programme: 1. Self-Management: Impulse control – "Setting the Class Tone" 2. Social Awareness: Effective Communication – "Affirming and Encouraging" 3. Social Awareness: Empathy – "Perspective Taking" 4. Relationship Skills: Conflict Resolution – "STOP-THINK-DO"
Is it Really About Me? Message Content in Social Awareness Streams (Naaman, Boase & Rutgers 2010)	"These social awareness streams (SAS), as we call them, are typified by three factors distinguishing them from other communication: a) the public (or personal-public) nature of the communication and conversation; b) the brevity of posted content; and, c) a highly connected social space, where most of the information consumption is enabled and driven by articulated online contact networks"
Reading Between the Lines: Activities for Developing Social Awareness Literacy (Kilgour, Dowdy & Cushner 2014)	"In order to help the future citizens of the world, today's children, become leaders for social justice and active global citizens, we need to help them develop the ability to imagine "other" people's experiences. Children need to imagine life in a holistic way, which includes understanding other people's perspective, feelings, and emotions in personal, social, cultural and historical contexts. Unable to fully live and feel other people's lives, imagination is the key that allows us to cross boundaries and understand each other in a holistic and empathetic manner (Greene, 1995)."
Social awareness and transition to employment for adolescents with mental retardation (Black & Langone 1997)	"Social awareness is the cognitive aspect of social competence and refers to an individual's ability to understand people, social events, and the processes involved in regulating social events. Social awareness is further divided into (a) sensitivity, a perceptual (aistillinen) component; (b) insight, an interpretation (tulkinnallinen) component; and (c) communication, an action (toiminnallinen) component. "
Social Awareness, Self Awareness, Personality Development and Current Affairs (Kumar, Vipin B 2010)	Social awareness can be defined as the knowledge about the various components of society and social processes. It also involves an understanding of various social events and happenings around us and their influence on our behaviour and our surroundings. Social awareness includes knowledge about one's culture, social class, social relation and how various components of society such as various institutions (like family, religion, schools and colleges, etc.), associations, customs, traditions, conventions, etc. influence us as well as how these operate and interact with each other.
Social awareness skills for children (Csoti 2001)	"In addition to communication and social skills, social awareness skills include knowledge and understanding of social expectations in certain places and within certain situations, and social safety. Social awareness skills allow the child to grow and understand human nature more thoroughly."

<p>Social Awareness Support for Cooperation - Design Experience and Theoretical Models (Sandor 2010)</p>	<p><i>"We have defined it (Tollmar et al. 1996) as being "...awareness about what they are doing if they are talking to someone if they can be disturbed. along the same lines Schmidt (2002) considers that social awareness is thus conceived of awareness of the social context and is seen as something that engenders informal interactions and a shared culture."</i></p> <p><i>"awareness about the social situation of the members [of a group], i.e. awareness about what they are doing, if they are talking to someone, if they can be disturbed etc." along the same lines, Schmidt (2002) considers that social awareness "... is thus conceived of awareness of the social context and is seen as something that engenders informal interactions and a shared culture". On our paper (Tollmar et al. 1996), we also include within <u>realm</u> of social awareness</i></p>
<p>Supporting Context-Mediated Social Awareness in Mobile Cooperation (Bardram & Hansen 2004)</p>	<p><i>"Basically, social awareness relies on knowing the work context of a person. Hence, person A has a social awareness of person B, if A has access to the work context of B. In an operating theatre, where A and B are co-located and hence share the same work context, they can be mutually social aware [13]. If A and B are not co-located, other means of mediating information about the work context might be used."</i></p> <p><i>"Most of the research done on social awareness only discusses social awareness in settings where the people in question are <u>colocated</u>, or at least have visual cues about what is going on. When non co-located people cooperate and work in a distributed manner, social awareness cannot be obtained directly but is often mediated by social artefacts."</i></p>
<p>Supporting Social Awareness: Requirements for Educational CVE (Prasolova-Forland & Divitini 2003)</p>	<p><i>"Hereafter we use the term social awareness to indicate awareness of the social situation in a group or community in a shared environment, including knowledge on learners' roles, activities, positions, status, responsibilities, social connections and group processes."</i></p>
<p>The Prosocial Classroom: Teacher Social and Emotional Competence in Relation to Student and Classroom Outcomes (Jennings & Greenberg 2009)</p>	<p><i>Socially and emotionally competent teachers also have high social awareness. They know how their emotional expressions affect their interactions with others. Such teachers also recognize and understand the emotions of others. They are able to build strong and supportive relationships through mutual understanding and cooperation and can effectively negotiate solutions to conflict situations.</i></p>
<p>Ties that Bind: Enhanced Social Awareness Development Through Interactions with Diverse Peers (Greene & Kamimura 2003)</p>	<p><i>We define social awareness in terms of the importance that students attribute to: 1) speaking up against social injustice; 2) creating awareness of how people affect the environment; 3) promoting racial tolerance and respect; and 4) making consumer decisions based on a company's ethics.</i></p>
<p>What do communication media mean for negotiators? A question of social awareness (McGinn & Croson 2004)</p>	<p><i>We refer to these perceptions as social awareness—the degree of consciousness of and attention to the other(s) in a social interaction.</i></p>

LIITE 2 SOSIAALISEN TIETOISUUDEN SISÄLTÖJEN RYHMITTELY

RYHMÄT	VUORO-VAIKUTUS	VUORO-VAIKUTUS	VUORO-VAIKUTUS	VUORO-VAIKUTUS	VUORO-VAIKUTUS	KOHDE	KOHDE	YMPÄRISTÖ	YMPÄRISTÖ
ARTIKKELIT	EMPATIA 4	SOSIAALISET SUHTEET JA TILANTEET 10	TAUSTOJEN YMMÄRRYS 5	KOMMUNIKAATIO 7	VAIKUTUS 3	YKSIÖ 2	RYHMÄ 3	SOSIAALINEN YMPÄRISTÖ 5	FYYSINEN YMPÄRISTÖ 2
Communicating with intent: A study of social awareness and childrens writing (Dray, Selman & Schultz 2009)		X					X		
Computer Support for Social Awareness in Flexible Work (BØDKER1 & CHRISTIANSENS 2006)		X		X					
Connectedness, Awareness and Social Presence. (Rettie 2003)					X				
Emotional Intelligence for Project Managers: The People Skills You Need to achieve outstanding results (Mersino 2013)	X	X						X	
Implementation of a social and emotional learning programme in physical education: a teachers action research study (Fern 2013)	X			X					

Is it Really About Me? Message Content in Social Awareness Streams (Naaman, Boase & Rutgers 2010)				X					
Reading Between the Lines: Activities for Developing Social Awareness Literacy (Kilgour, Dowdy & Cushner 2014)	X		X						
Social awareness and transition to employment for adolescents with mental retardation (Black & Langone 1997)				X		X		X	
Social Awareness, Self-Awareness, Personality Development and Current Affairs (Kumar, Vipin B 2010)		X	X		X	X		X	
Social awareness skills for children (Csoti 2001)		X	X	X			X		X
Social Awareness Support for Cooperation		X	X	X					

- Design Experience and Theoretical Models (Sandor 2010)									
Supporting Context-Mediated Social Awareness in Mobile Cooperation (Bardram & Hansen 2004)		X							X
Supporting Social Awareness: Requirements for Educational CVE (Prasolova-Ferland & Divitini 2003)		X	X				X	X	
The Prosocial Classroom: Teacher Social and Emotional Competence in Relation to Student and Classroom Outcomes (Jennings & Greenberg 2009)	X	X		X	X				
Ties that Bind: Enhanced Social Awareness Development Through Interactions with Diverse Peers (Greene & Kamimura 2003)								X	

What do communication media mean for negotiators? A question of social awareness (McGinn & Croson 2004)		X							
---	--	---	--	--	--	--	--	--	--